

O B S A H

§ 1. *Hospodářství a hospodářské soustavy.*

(Pojem hospodářství. — Účel subjektivní a objektivní. — Hospodářství jednotlivcovo: jeho výklad. — Hospodářství státu: jeho výklad. — Kapitalistický individualismus. — Cena a její regulatorní funkce. — Kooperativní individualismus. — Solidarismus.) 11

§ 2. *Popis a výklad hospodářství.*

(Pojem uspořádání či pořádku hospodářského. — Hospodářský subjekt pozoruje a hodnotí svět kolem sebe. — Věda hospodářská: výkladná a popisná. — Abstraktní teleologická teorie pořádková. — Popis. — Účelové brýle pozorovací. — Popis hospodářství a popis pro hospodářství. — Kausální historická věda hospodářská. — Abstraktní a konkrétní teorie hospodářská. — Rozdíl mezi abstraktností a konkrétností. — Aplikace abstraktních vědeckých poznatků na konkrétní obsah. — Teoretická a praktická věda.) 16

§ 3. *Stav hospodářství.*

(Subjekt pozorování a hodnocení. — Stav hospodářství ve smyslu hospodářsko-technickém. — Stav hospodářství jako míra užitku dosaženého hospodářstvím. — Vědecké pozorování a hodnocení hospodářského stavu předpokládá objektivní účel. — Stát pozorovatelem. — Částečný solidarismus. — Dva pohledy státu: na populační těleso a na produktivitu. — Podnikatelské brýle pozorovatelů. — Další dva významy pozorování stavu hospodářského.) 23

§ 4. *Cena předmětem pozorování.*

(Podnikatelské hledisko. — Zisková marže předmětem pozorování. — Co zjišťuje stát na produkci. — Sleduje se otázka, kteří jsou ukazatelé ziskové situace podniků. — Cena jako ukazatel. — Pojem velkoobchodního a maloobchodního trhu. — Oba „trhy“ myšlenkovou konstrukcí. — Tradiční rozlišování obou trhů. — Maloobchodní trh: čeho je ukazatelem maloobchodní cena. — Konstrukce velkoobchodního trhu a její kritika. — Schema podniku. — Rovnovážná poloha národního hospodářství. — Tendence ke kvantitní rovnováze. — Poruchy rovnovážného stavu; mluví-li se o nich, není to úsudek ohodnocující. — Výchvěvy hospodářského stavu

a jeho vývoj v užším smyslu. — Změna ceny je reakcí na porušenou rovnováhu. — Při zrovnovažujícím procesu jsou dotčeny celá produkce a všechny ceny. — Tendence k hospodářské rovnováze je tendencí ke kvantitní rovnováze, nikoliv tendencí k *in integrum restitutio* v kvalitní skladbě hospodářství. — Účelově-hodnotní pohled na rovnovážný pořádek. — Stát zasahuje do tohoto pořádku. — Důsledky takového zásahu. — Hodnocení průběhu zrovnovažujícího pořádku. — Individualismus původcem krise?) 27

§ 5. *Problematika nauky o konjunkturu.*

(Nauka o konjunkturu. — Význam slova „konjunktura“. — Rozbor Wagemannovy definice nauky o konjunkturu. — „Wirtschaftsführung“ není hledisko. — Nauka o konjunkturu nemůže tvořiti spojovací článek mezi hospodářskou vědou teoretickou a praktickou. — Předmětem nauky podle Wagemanna je „Bewegungsspiel der Wirtschaft“. — Co znamená zbádání *Bewegung* hospodářství. — Abstraktní a konkrétní disciplína. — Popisný záznam hospodářského stavu. — Dvojí pochopení tohoto záznamu: jako podkladu pro úsudky účelově-hodnotní, a jako záznam hospodářské souhry. — Výklad, který může podati nauka o konjunkturu: aplikuje abstraktní pořádkové zákony na konkrétní skutečnost. — Nauka o konjunkturu, pokud je jejím předmětem *Bewegungsspiel der Wirtschaft*, nemá co činit s historickou vykládanou vědou hospodářskou. — Barometrický význam konjunkturálního zkoumání. — Nauka o konjunkturu je aplikací abstraktních pořádkových zákonů na konkrétní obsah. — Vychází se z pojmu hospodářské rovnováhy. — Čechrákova kritika tohoto pojmu. — Rozbor této kritiky. — Rozbor Čechrákovy výtky, že pojem hospodářské rovnováhy nevychází z něčeho exaktního, objektivního a pozitivně určitelného. — Rozbor jeho výtky, že jde jen o pojem teleologický, vycházející ze subjektivního hodnocení. — Rozbor jeho výtky, že jde o teleologickou směrnicí. — Krise ve smyslu pořádkové poruchy, a ve smyslu účelově-hodnotním. — Rozbor Čechrákovy výtky, že se předpokládá existence neměnných hospodářských sil. — Rozlišování výkladu *des Bewegungsspieles der Wirtschaft* a *der Bewegung der Wirtschaft*. — Příklad s basénem. — Diagram. — Prognosa hospodářské budoucnosti.) 39

§ 6. *Je cena ukazatelem stavu hospodářství?*

(Sezonní pohyby. — Pořádkové záznamy. — Dvanáct záznamů. — Lokalisované cenové pohyby a cenové pohyby týkající se celé nebo téměř celé produkce. — Změna ceny z podnětu na straně spotřeby. — Změna ceny z podnětu na straně výroby. — Racionalisace. — Cena není spolehlivým ukazatelem stavu podniků. — Krise z inflace. — Krise z deflace. — Krise z nadvýroby. — Krise z racionalisace. — Závěr.) 53

§ 7. *Vlny hospodářské konjunktury.*

(Vlny ve smyslu popisně-historickém a ve smyslu pořádkovém. — Hornův grafikon velkoobchodního indexu ČSR za r. 1922/32 jako příklad. — Zásahy státu do vlnění. — Hospodářské vlnění v nauce o konjunkturu. — Rozbor Wagemannova třídění pohybových forem hospodářských. — Rozdíl mezi jednorázovými a periodickými pohyby. — Hospodářská změna a hospodářský pohyb. — Konjunktura v užším a širším smyslu. — Reakční zjevy hospodářské. — Periodicita a reaktivita. — Pojem hospodářského cyklu. — Hospodářské výchvěvy a vývoj hospodářský v užším smyslu.) . 63

§ 8. O pojmu cyklu zvláště.

(Pojem konjunkturního cyklu. — Tradiční nauka ztotožňuje cyklus s jednou vlnou. — Kritika tohoto názoru. — Wagemannova tabulka cyklů v r. 1848 až 1914. — Wagemannova definice cyklu. — Definice cyklu, přijatá na konferenci v r. 1922. — Cyklus jako vrácení se fází. — Juglarovo dělení cyklu ve fáse. — Spiethoffovo dělení cyklu ve fáse. — Wagemannovo dělení cyklu ve fáse. — Mitchellovo dělení cyklu ve fáse. — Dvojitý způsob dělení hospodářského pohybu: kausálně-historický a pořádkový. — Kausálně-historické dělení hospodářského pohybu. — Pořádkové dělení. — Cyklus a příklad s otáčejícím se kolem. — Cyklus jako vrácení se fází. — O pojmu „vrácení se“ obecně. — Cyklicita a periodicitá. — Co může být myšlenkovým pramenem rozdělování cyklu ve fáse? — Kritika názoru Wagemannova a Mitchellova. — Základní vada tradičního dělení cyklů ve fáse: nelze podávat *jedno* dělení, každá krize má jiný průběh a tudíž jiné seřazení fází. — Předpokladem pro dělení cyklů ve fáse je znalost abstraktní pořádkové teorie o krisích. — Znovu o periodicitě cyklů. — Skutečnost (statistický materiál) a dělení cyklů ve fáse. — Schema cyklických fází musí být vybudováno pro každý typ poruchy zvlášť. — Pojem fáse. — Wagemannova definice fáse jako „hospodářské konstelace“. — Čím může být určena hospodářská konstelace? — Kritika tradičního dělení cyklu ve fáse. — Nauka Juglarova. — Nauka Spiethoffova. — Nauka Wagemannova. — Nauka Mitchellova. — Podávají jedno dělení pro všechny poruchy a basírují chybně na hledisku účelově-hodnotícím. — Konkrétní ilustrace. — Vysvětlení, proč se u jednotlivých autorů vyskytuje různé pořadí fází. — Shrnutí kritických úvah. — Znovu o pojmu cyklu. — Zvláště o Clementsově definici cyklu. — Není možné hledat pojem cyklu užitečný ve všech vědách. — Definovat cyklus jako vrácení se *měřitelných* fází nemá v oblasti hospodářské vědy smysl. — Kvantitní určení fází má sekundární povahu.) 73

§ 9. O t. zv. dlouhých vlnách.

(Wagemannova definice dlouhých vln. — Grafické znázornění. — Rozbor Wagemannovy definice. — O vlnění lze mluvit pouze uvnitř pořádkového myšlení, má-li „vlnění“ znamenati hospodářskou souhru: tedy také o dlouhém vlnění. — Rozdíl mezi krátkým a dlouhým vlněním je však viditelný jen s hlediska popisně-historického. — Důkaz správnosti tohoto názoru. — Rozdíl pouze v časové délce vln; po pořádkové stránce není rozdílu. — Kritika Wagemannova názoru, že dlouhé vlny se skládají z vln krátkých. — Rozbor tradiční nauky o původu dlouhých vln. — Wagemannovo učení. — Tradiční nauka hledá kausálně-historický výklad dlouhého vlnění. — Tradiční nauka učí stejně o dlouhých jako o krátkých vlnách, že tvoří souvislý pohyb. — Pořádková problematika dlouhých vln je táž, jako krátkých vln: rozdíl mezi nimi je nepodstatný.) 92

§ 10. Věcné řady konjunkturní.

(Jak má vyhlížeti průzkum konjunkturního vlnění. — Tradiční nauka, jak byla až dosud podrobena rozboru, neodpovídá těmto požadavkům. — Nesplňuje jich ani v t. zv. nauce o věcných řadách konjunkturního vlnění. — Wagemannovo vytyčení cíle věcné analýsy konjunkturního vlnění. — Rozbor jednotlivých kapitol jeho „Konjunkturlehre“, řešících problematiku této věcné analýsy. — Co může být jedině podstatou problematiky věcné analýsy konjunkturního vlnění? — Wagemannova tři „hlediska“ pro řešení této problematiky. — Kritika hlediska prostorového. — Kritika hle-

diska branší. — Kritika hlediska národohospodářského. — Pojem „národohospodářské řady“. — Wagemannovy národohospodářské řady a jejich kritika. — Silně a slabě reagibilní řady. — Formy vln. — Konečný závěr.) . . 100

§ 11. *Pojem a pozorování hospodářského vývoje.*

(Co to znamená pozorovati vývoj čehokoliv. — Příklady. — Pozorovati vývoj znamená pozorovati postup změn. — Čechrákův pojem vývoje a jeho rozbor. — Pojem kontinuity vývoje. — Na čem se zakládá úsudek o přetržené kontinuitě? — Pojmy souvisící s pojmem vývoje. — Pozorování vývoje je především kronikářstvím. — Výklad vývoje. — Vývoj lze také hodnotiti. — Kausální hodnocení. — Teleologické hodnocení. — Normativní hodnocení. — Zhoršení a zlepšení stavu. — Směr vývoje. — Pojem směru vývoje předpokládá teleologické nebo normativní hodnocení vývoje. — Pojem pokroku a sestupného vývoje. — Kritika Čechrákova pojmu hospodářského pokroku. — Pozorování *hospodářského* vývoje. — Rekapitulace dosavadních závěrů o něm. — Schema pozorování hospodářského vývoje: 1. Pozoruje se jedno hospodářství. — Pozoruje se co do obsahové skladby. — Pozoruje se kvantitně. — 2. Hodnocení vývoje jednoho hospodářství nebo všech. — 3. Pozoruje se vývoj styků a vztahů mezi jednotlivými hospodářstvími. — Bücherovo, Schmollerovo, Hildebrandovo dělení hospodářského vývoje. — 4. Pozorování vývoje pořádkového charakteru hospodářství. — 5. Pozorování vývoje hospodářského ve smyslu pozorování vlnění hospodářského. — Vývoj v širším a užším smyslu. — Výchvĕv a trvalá změna. — Předpoklady studia hospodářského pokroku.) . . 107

§ 12. *Konkretní povaha nauky o konjunkturu.*

Kausální výklad konjunkturního pohybu.

(Abstraktní pořádková teorie hospodářská a konkrétní nauka o konjunkturu. — Konkretní povaha nauky o konjunkturu. — Nauka o konjunkturu má v nesouhlase se svou definicí tendenci pronikat i do oblasti hospodářské historie. — Za předpokladu rozeznávání dvojí povahy obou druhů problematiky (pořádkové a historické) není proti tomu námitek. — Základní znění problému kausálně-historického průzkumu konjunkturního vlnění. — Vykládá se vznik vlnění. — Wagemannovo stanovisko ke kausálně-historické problematice uvnitř nauky o konjunkturu. — Tradiční nauka a řešení této problematiky. — Dva kořeny jejích omylů. — Hledá se jedna a táž příčina pro veškeré vlnění (první skupina teorií). — Nauka Jevonsova a Moorova. — Nauky psychické. — Základní chyba těchto teorií. — Druhá skupina teorií (druhý kořen omylů). — Na místo kausálního výkladu podává pod jeho názvem primitivní výklad pořádkový. — Tradiční nauka neuspokojuje.) 116

§ 13. *Prognosa hospodářské budoucnosti.*

Subjekt se dívá do budoucnosti. — Jeho hledisko. — Dva případy pohledu do budoucnosti. — Budoucnost jako výsledek speciálních okolností pouze jednoho hospodářství se týkajících. — Budoucnost národního hospodářství. — Prognosa historická a její možnosti. — Prognosa hospodářská. — Jádrem hospodářské prognosy je rozpoznati, který typ krise znamená dané vlnění. — Podstata hospodářské prognosy v aplikaci abstraktní hospodářské teorie o krisích na konkrétní skutečnost. — Meze této prognosy. — Může se vztahovati pouze na jedno vlnění. — Povšechná kritika tradiční nauky o hospodářské prognose.) 121